

LUNDS
UNIVERSITET

“Som européer är vi starka” – förlåt, vad sa du?

Ursula von der Leyens konstruktion av en europeisk identitet
som ett säkerhetspolitiskt verktyg

Frida Rantzow &
Morten Meo Pårup

Abstract

When Europe speaks of security, it speaks of itself. The increased security threats posed by Russia's invasion of Ukraine and American protectionism has changed the geopolitical context of the European Union, which seems to have increased EU officials' emphasis on a European identity in political speeches. Consequently, this thesis sought to investigate the link between security threats and European identity in speeches by the European Commission president Ursula von der Leyen between 2019 and 2025, in order to gain insights about the instrumental use of a European identity for political legitimization purposes. Drawing on theories of European identity, security and securitization, and employing qualitative content analysis of speeches given by von der Leyen throughout said time period, the study found an increased use of European identity in connection to proposed joint action security policy. European identity seems to be strengthened in contrast to security threats which are *Othered*. Consequently, European identity becomes more than a rhetorical reference point; it functions as a political instrument through which security policies and expanded EU-level governance can be legitimized. Ultimately, the thesis argues that von der Leyen's rhetoric turns European identity into a condition for political action: Europe belongs together, therefore Europe must act together.

Keywords: European Union (EU); European identity; Ursula von der Leyen; Security; Securitization.

Word count: 9 999

Innehåll

1 Inledning.....	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte.....	3
1.3 Frågeställning.....	4
2 Tidigare forskning.....	5
2.1 Europeisk identitet.....	5
2.1.1 Från kol och stål till vi och mål – EU:s arbete med europeisk integration.....	6
2.1.2 Europeisk identitet som politiskt verktyg.....	8
3 Teori.....	11
3.1 Säkerhet.....	11
3.1.1 Militär säkerhet.....	12
3.1.2 Ekonomisk säkerhet.....	13
3.1.3 Säkerhet och identitet.....	13
3.2 Säkerhetsisering.....	14
3.3 Politisk funktion.....	14
4 Konceptualisering och operationalisering.....	16
4.1 Europeisk identitet.....	16
4.2 Europeisk säkerhet.....	18
4.3 Politisk funktion.....	19
5 Metod.....	21
5.1 Forskningsdesign.....	21
5.2 Metod.....	22
5.2.1 Kodning.....	22
5.2.2 Analys.....	22
5.3 Material.....	23
5.3.1 Urval.....	24
5.4 Avgränsningar.....	25
5.5 Metoddiskussion.....	26
6 Analys.....	28
6.1 Europeisk identitet.....	28
6.2 Europas säkerhet.....	30
6.2.1 Identitet som säkerhetsdimension.....	30
6.2.2 Militär säkerhet.....	32
6.2.3 Ekonomisk säkerhet.....	33
6.2.4 Säkerhetsisering.....	34

7 Diskussion.....	36
7.1 Identitetens politiska funktion.....	36
7.2 Ryssland katalyserar identiteten.....	38
7.3 Säkerhetisering i EU.....	39
7.4 Från fredsprojekt till skyddsobjekt.....	40
8 Slutsats.....	42
Referenser.....	44

1 Inledning

Sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina den 24 februari 2022 har det säkerhetspolitiska läget för medlemsländerna i Europeiska Unionen (EU) förändrats i grunden. Samtidigt har Donald Trumps valseger 2024 inneburit en omförhandling av relationen mellan EU och USA. USA:s hot om införande av handelstullar, krav på ökade försvarsutgifter, USA:s utträde ur multilaterala samarbetsorganisationer och avtal, samt inte minst hotet om invasion av Grönland har satt press på de historiskt goda relationerna mellan EU och unionens största allierade partner.

Detta har aktualiserat behovet av ett mer självständigt EU. I Ursula von der Leyens tal förekommer allt oftare benämningar som “oss européer”:

“As Europeans, we know that when we act together, we are stronger.”

(von der Leyen, 19 mars 2026)¹

Vi ämnar undersöka hur von der Leyen konstruerar detta “vi” och hur det används strategiskt för att underlätta gemensam säkerhetspolitisk policy, ena Europa och legitimera ambitioner om strategisk autonomi.

1.1 Bakgrund

Under de senaste 75 åren har projektet för europeiskt enande utvecklats från den Europeiska kol- och stålgemenskapen, till den Europeiska ekonomiska gemenskapen, vilket blev den Europeiska Gemenskapen, och slutligen den Europeiska unionen (EU).² Chris Shore menar att utökningen av unionen inneburit att frågan om europeisk integration förändrats från att betraktas som en naturlig biprodukt av ökad ekonomisk och politisk interdependens, till att

¹ Ursula von der Leyen, “Statement by President von der Leyen at the joint press conference with President Costa following the meeting of the European Council of March 2026,” European Commission, 19 mars 2026, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_26_663

² Chris Shore, *Building Europe: The Cultural Politics of European Integration* (Hoboken: Routledge, 2000), 1.

sammanvävas med kultur, där denna kulturella europeiska integration blivit ett viktigt politiskt verktyg för att främja EU-utvidgning.³ I takt med utvidgningen av EU har de transnationella institutionerna fått utökade maktbefogenheter, vilket har aktualiserat frågan om legitimitet. Shore menar att i nästan alla politiska system, framförallt demokratier, är kultur den bas på vilken legitimiteten grundar sig.⁴ Behovet av att legitimera transnationell styrning inom EU kan därför skapa incitament hos EU:s politiker och tjänstemän att öka användningen av “europeisk kultur” som politiskt verktyg.⁵ Shore menar vidare att EU:s tjänstemän och politiker vill gå ännu längre genom att främja en “europeisk identitet” som sträcker sig in i den personliga och kulturella sfären.⁶ Genom att få EU:s medborgare att *känna sig* som europeer och *identifiera sig* med Europa kan legitimiteten för EU:s transnationella institutioner och det överstatliga styrningssystemet stärkas.

Detta är en central fråga för EU-tjänstemän och politiker, eftersom EU på många sätt saknar de förutsättningar som är legitimitetsskapande för politiska system på stat-nivå.⁷ EU saknar en gemensam kultur,⁸ vilket delvis kan förklaras genom att det inte finns gemensamma massmedier, partier, intresseorganisationer, eller en europeisk offentlighet. Det saknas också en “europeisk medvetenhet” att understödja den ekonomiska och juridiska unionen. Därtill tenderar befintliga nationella identiteter inom EU – med gemensamt språk, historia, minne och kultur – att verka splittrande snarare än enande visavi den europeiska gemenskapen.⁹

Mot bakgrund av det förändrade säkerhetsläget i Europa under de senaste åren har frågan om europeisk identitet aktualiserats ytterligare. Utöver det direkta militära hot Ryssland ställer mot EU och väst har klimat- och energipolitiken efter invasionen av Ukraina alltmer knutits till energisäkerhet, konkurrenskraft och strategisk autonomi.¹⁰ På liknande sätt har handel, industripolitik och nationell säkerhet blivit alltmer sammanflätade i ljuset av USA:s tullar, exportkontroller, subventioner och EU:s ökade fokus på ekonomisk säkerhet.¹¹ Detta ligger

³ Shore, (2000), 1, 42.

⁴ Shore, (2000), 3.

⁵ Shore, (2000), 1, 3.

⁶ Shore, (2000), 1.

⁷ Shore, (2000), 17.

⁸ Shore, (2000), 3.

⁹ Shore, (2000), 18.

¹⁰ Paula Kivimaa och Hanna Entsalo, “Synergies and Tensions Between Decarbonisation, Security and Strategic Autonomy in EU Energy Policy,” *Environmental Innovation and Societal Transitions* 59 (2026): 1, 3.

¹¹ Jostein Hauge, Bruno Houtzager och Alessandro Julian Hormann, “The New Economic Nationalism: Industrial Policy and National Security in the United States, China, and the European Union,” *Geoforum* 166 (2025): 5, 8.

också i linje med EU:s sedan tidigare ekonomiska säkerhetsstrategi där pandemin, Rysslands krig mot Ukraina, teknologisk säkerhet beskrivs som nya risker för unionens samhällen och ekonomier.¹² Behovet för EU att genomföra säkerhetsåtgärder ökar vid ett förändrat säkerhetsläge, vilket aktualiserar frågan om legitimitet.

Kateryna Pishchikova menar att säkerhetshot är en av de drivande faktorerna för återartikulering av europeisk identitet. Hon betonar också att de politiska incitamenten att främja europeisk identitet ökat sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina den 22 februari 2022.¹³ Den diskursiva konstruktionen av kollektiv identitet blir ett sätt att stärka säkerheten i förhållande till dessa nya säkerhetshot.¹⁴ Främjandet av den europeiska identiteten skulle också stärka EU:s konkurrenskraft och därmed den ekonomiska säkerheten, menar Shore. Konstruktionen av en europeisk identitet blir därför viktig för att garantera EU:s globala ställning. I denna process spelar just EU-kommissionen en central roll.¹⁵

1.2 Syfte

Utifrån denna bakgrund blir syftet att undersöka hur von der Leyen genom språkliga handlingar konstruerar och stärker den europeiska identiteten och hur den används som ett politiskt verktyg i relation till säkerhetsfrågor. Vi ämnar undersöka hur den europeiska identiteten används för att legitimera ambitionerna om strategiskt oberoende i EU, samt för att stärka banden mellan medlemsländerna och främja en gemensam försvars- och säkerhetspolitik.

¹² European Commission and High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, *Joint Communication to the European Parliament, the European Council and the Council on European Economic Security Strategy*, JOIN(2023) 20 final (Brussels, June 20, 2023): 1, 14.

¹³ Kateryna Pishchikova, "European Identity Construction After the Russian Full-Scale Invasion of Ukraine: Dialogic (Re)construction of Self and Others," *Journal of Common Market Studies* 63, no. 5. (2025): 1580.

¹⁴ Richard C.M. Mole, "Talking Security? The Discourse of European Identity in the Baltic States," i *Discursive Constructions of Identity in European Politics*, red. Richard C.M. Mole (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007), 157.

¹⁵ Shore, (2000), 21.

1.3 Frågeställning

Uppsatsen ämnar besvara följande frågeställning:

Hur har Ursula von der Leyen använt europeisk identitet som ett politiskt instrument i relation till frågan om europeisk säkerhet under perioden 2019–2025?

2 Tidigare forskning

2.1 Europeisk identitet

Kollektiva identiteter är socialt konstruerade, är de flesta inom den tidigare forskningen överens om.¹⁶ Shore betonar att gemensam historia är centralt i föreställningen av en europeisk kollektiv gemenskap, samt för individens känsla av tillhörighet till den europeiska identiteten.¹⁷ Den europeiska identiteten är således en produkt av det kollektiva historiska minnet. Detta är i sin tur också en konstruktion, historien framställs på olika sätt för att tjäna särskilda syften, menar Shore.¹⁸ Hur historien uppmålas blir ett sätt att skapa en känsla av tillhörighet till och sammanhållning inom en föreställd gemenskap, eller ett sätt att etablera och legitimera institutioner, eller att socialisera in en grupp i värdesystem och sedvänjor.¹⁹

En annan aspekt av att konstruera den europeiska identiteten är enligt Shore framställningen av *den Andre*. Identitetsformering är en dualistisk process där både definieringen av “oss” och definieringen av “dem” samt gränsdragningen mellan dessa kategorier blir meningsfull i konstruktionen av den egna identiteten. Den europeiska identiteten tillskrivs betydelse genom att kontrasteras mot vad och vilka som *inte* ingår - *den Andre*.²⁰ Shore menar att ju mer EU konsoliderats, desto mer har gränsdragningar mellan nationer inom EU upplösts. Istället har de ersatts av gränsdragningar mellan EU och vad Shore kallar “tredje världen”, där dessa länder framställs som *den Andre*. Shore lyfter fram Islam som en kategori som EU konstruerat sin identitet och gemenskap i kontrast till, men betonar att EU felaktigt framställer Islam som homogen kategori i polemik mot den europeiska identiteten.²¹ Mot bakgrund av uppsatsens undersökta tidsram och fokus är däremot Ryssland mer intressant som *Andre*. Pishchikova förklarar att EU:s diskursiva framing av Ryssland förändrats sedan den fullskaliga invasionen

¹⁶ Richard C.M. Mole och Felix Ciută, “Conclusion: Revisiting Discourse, Identity and ‘Europe’,” i *Discursive Constructions of Identity in European Politics*, red. Richard C.M. Mole (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007), 209; Shore, (2000), 23, 31.

¹⁷ Shore, (2000), 40–41.

¹⁸ Shore, (2000), 41.

¹⁹ Shore, (2000), 41.

²⁰ Shore, (2000), 63.

²¹ Shore, (2000), 63.

av Ukraina. Ryssland beskrivs i samband med epitet som “brutal”, “grym”, “inhuman”, “våldsam” och liknande. I denna konstruktion av Ryssland som *den Andre* konstruerar EU också sin egen identitet i motsats till detta, menar Pishchikova. Konstruktionen av Ryssland som fiende förstärker den egna identiteten som rättfärdig och demokratisk.²²

Richard Mole och Felix Ciută betonar istället diskursen kring kollektiva identiteter. De menar att historia – tillsammans med språk, traditioner, symboler, institutioner, territorium och kultur – bidrar till identitetsskapande, men att dessa endast blir meningsfulla genom att tolkas och tillskrivas betydelse utifrån diskursen.²³

Europa, menar Mole och Ciută, är “inte bara en av de identiteter vars betydelse konstrueras och ifrågasätts, utan det är också förutsättningen för själva artikuleringen av samtida diskurser om nationell och etnisk identitet, om legitima anspråk på gemenskap, territorium och suveränitet och om säkerhet, rädsla och överlevnad.”²⁴ På så sätt hänger konstruktionen av diskursen om Europa och europeisk identitet ihop med legitimering av EU-suveränitet och autonomi i säkerhetsfrågor. Ett sätt att forma diskursen är genom politiska tal, där ledare konstruerar sociala kategorier utifrån sina intressen, men där dessa framställs som naturliga.²⁵

2.1.1 Från kol och stål till vi och mål – EU:s arbete med europeisk integration

1973 signerade de 9 medlemsländerna i dåvarande Europeiska Gemenskapen deklarationen om europeisk identitet.²⁶ Deklarationen proklamerar att medlemsländerna delar särskilda gemensamma värderingar och idéer, såsom individens fri- och rättigheter, demokratiska principer, fritt rättsväsende, social rättvisa, samt mänskliga rättigheter. Utifrån detta anmodades kommissionen för första gången att arbeta med den europeiska identiteten utifrån idén om en gemensam kulturell grund för att främja europeiskt enande.²⁷

²² Pishchikova, (2025): 1580, 1582.

²³ Mole och Ciută, (2007), 209–210.

²⁴ Mole och Ciută, (2007), 211.

²⁵ Mole och Ciută, (2007), 211.

²⁶ Shore, (2000), 44.

²⁷ Shore, (2000), 44.

Detta förstärktes 1992 då fördraget om Europeiska unionen/Maastrichtfördraget undertecknades. Den Europeiska Gemenskapen blev den Europeiska Unionen²⁸ och EU:s styrning utökades.²⁹ Införandet av ett EU-medborgarskap i Maastrichtfördraget blev en milstolpe i den europeiska integrationen. Eftersom en europeisk offentlighet inte uppstått organiskt blev EU-medborgarskapet ett sätt för EU:s politiker och tjänstemän att fabricera en europeisk offentlighet. Detta var viktigt för att stärka den demokratiska legitimiteten hos EU:s överstatliga institutioner eftersom det är denna transnationella offentlighet som de sägs företräda.³⁰ Den politiska och kulturella betydelsen av detta medborgarskap tycks dock ha varit begränsad, eftersom medborgarskapet inte gav EU:s medborgare utökade rättigheter utan framstod som symboliskt eller en ren formalitet.³¹ För att EU-medborgarskapet ska fylla funktionen att EU:s medborgare identifierar sig som EU-medborgare måste individer internalisera de normer och kategorier som medborgarskapet implicerar.³²

Arbetet med den europeiska integrationen inom EU har främst utspelats genom olika kulturella initiativ som syftat till att väcka medvetenhet om det gemensamma kulturella arvet och identiteten,³³ till exempel utbildningsutbytesprogram, gemensamma forskningsnätverk, samt olika initiativ för att underlätta gränsöverskridande samarbeten och kommunikation.³⁴ Även politiska och juridiska instrument, såsom upprättandet av gemensamma EU-policies om mänskliga rättigheter, förstärkning av EU-domstolens rättskipning, avskaffandet av passkontroller inom EU och införandet av en gemensam valuta, har införts i syfte att skapa och förstärka lojalitet till EU.³⁵ Olika symboliska handlingar har också haft betydelse, såsom skapandet av EU:s flagga,³⁶ enhetliga pass och körkort för EU-länder, enhetliga registreringsskyltar, samt instiftandet av en nationalsång.³⁷

Utifrån intervjuer med tidigare EU-tjänstemän menar Shore att EU-kommissionens arbete med europeisk identitet vilar på antagandet att det saknas motsättningar mellan den nationella

²⁸ Europaparlamentet, "Fördraget om Europeiska unionen/Maastrichtfördraget" (u.å), <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sv/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>

²⁹ Shore, (2000), 53.

³⁰ Shore, (2000), 67.

³¹ Shore, (2000), 67.

³² Shore, (2000), 72.

³³ Shore, (2000), 45.

³⁴ Hartmut Kaelble, "Identification with Europe and politicization of the EU since the 1980s," i *European Identity*, red. Jeffrey T. Checkel och Peter J. Katzenstein (New York: Cambridge University Press, 2009), 209.

³⁵ Kaelble, (2009), 209–210.

³⁶ Shore, (2000), 47.

³⁷ Shore, (2000), 48.

identiteten och den europeiska identiteten. Kommissionens utgångspunkt har varit att den nationella identiteten kan omslutas av den europeiska identiteten. Shore framhåller att denna konceptualisering av identitet totalt bortser från att identiteter är politiska.³⁸

2.1.2 Europeisk identitet som politiskt verktyg

Thomas Risse menar att europeisk identitet inte bara bör förstås som ett kulturellt eller symboliskt projekt, utan också något som kan påverka vilka politiska förslag som blir möjliga att få igenom. Samtidigt är hans poäng inte att identitet förklarar varje enskild EU-policy, det varierar i olika politiska frågor. I frågor som rör den inre marknaden, folkhälsa eller miljöpolitik bör identitet inte nödvändigtvis ses som den främsta förklaringsfaktorn.³⁹ Däremot blir identiteten mer relevant i frågor som rör EU:s grundläggande karaktär som politisk union: Vilka frågor ska hanteras på EU-nivå? Hur mycket suveränitet ska medlemsstaterna överlåta? Vem tillhör eller tillhör inte den europeiska gemenskapen?⁴⁰ Således kan europeisk identitet fungera som ett politiskt verktyg. Risse visar att *europeanized identities* har stor betydelse för medborgarnas stöd till EU-medlemskap och europeisk integration. Skillnaden mellan det han beskriver som *exclusive nationalists* – som enbart identifierar sig med nationalstaten – och de som även identifierar sig med övriga Europa är betydande. När andra variabler hålls konstanta är stödet för EU-medlemskap avsevärt högre bland dem som tillkännager någon form av europeisk identitet.⁴¹ Risse hänvisar också till forskning som visar att europeisk identitet påverkar stödet för Europaparlamentet samt hur starkt stödet är för euron, omvänt tenderar exklusiv nationalism följdenligt öka motståndet mot detsamma.⁴² Identitet blir därmed inte bara en fråga om självbild, utan även en faktor som påverkar acceptansen för konkreta politiska förslag.

Detta framträder särskilt tydligt i Risses analys av euron. I Tyskland var stödet för den gemensamma valutan bland politiska eliter starkt kopplat till efterkrigstids-identiteten, där europeisk integration sågs som ett sätt att tydligt ta avstånd från den dåvarande nationalismen.⁴³ Helmut Kohl, Tysklands f.d. förbundskansler, framställde euron som en

³⁸ Shore, (2000), 52.

³⁹ Thomas Risse, *A community of Europeans? Transnational Identities and Public Spheres* (Ithaca: Cornell University Press, 2010), 177–178.

⁴⁰ Risse, (2010), 178.

⁴¹ Risse, (2010), 180.

⁴² Risse, (2010), 180–181.

⁴³ Risse, (2010), 187–188.

symbol för europeisk integration och knöt därigenom stödet för euron till en fråga om både Europa och Tyskland.⁴⁴ Risse förklarar detta som en form av *silencing mechanism* – genom att koppla stöd för euron till att vara en “god europé” och en “god tysk” blev det svårare att öppet argumentera mot euron utan att samtidigt framstå som nationalsitisk eller bakåtsträvande.⁴⁵ Europeisk identitet används därmed för att avgränsa vad som framstod som ett legitimt politiskt alternativ.

I Storbritannien fungerade identitetsargumenten i motsatt riktning. Där kopplades pundet och den ekonomiska suveräniteten till föreställningar om brittisk självständighet, vilket i längden kopplades till parlamentarisk suveränitet och generella frågor om nationellt intresse.⁴⁶ Motståndare till euron kunde därför använda argument som att avskaffande av pundet även skulle innebära avskaffandet av centrala delar av brittisk suveränitet,⁴⁷ vilket adderar dimensionen att identitet inte automatiskt driver på europeisk integration utan också kan användas för att blockera eller begränsa den.

Liknande logik kan användas i frågan om EU:s utvidgning österut – Risse menar att utvidgningen inte fullt ut kan förklaras genom materiella intressen, eftersom de ekonomiska vinsterna var ojämnt fördelade och vissa medlemsstater snarare riskerade kostnader.⁴⁸ Istället blev föreställningen om Central- och Östeuropas “återvändande till Europa” avgörande som legitimeringsstrategi.⁴⁹ Genom att framställa EU som en marknadsliberal värdegemenskap grundad i demokrati och mänskliga rättigheter blev det svårt att principiellt motsätta sig medlemskap för de central- och östeuropeiska länderna.⁵⁰ När dessa länder väl hade definierats som en del av “oss” handlade frågan inte längre om huruvida de skulle gå med, utan snarare om när.⁵¹ Samtidigt betonar Risse att identitetens betydelse minskade när förhandlingarna gick in i mer sektorspecifika frågor, där konkreta policy- och materiella intressen åter fick större betydelse.⁵²

⁴⁴ Risse, (2010), 188.

⁴⁵ Risse, (2010), 188.

⁴⁶ Risse, (2010), 83, 190.

⁴⁷ Risse, (2010), 190.

⁴⁸ Risse, (2010), 206–207.

⁴⁹ Risse, (2010), 207–208.

⁵⁰ Risse, (2010), 207–209.

⁵¹ Risse, (2010), 209.

⁵² Risse, (2010), 209.

Utifrån Risses resonemang kan europeisk identitet därför förstås som ett politiskt verktyg i större rikttnings- och legitimitetsfrågor. Det kan användas för att skapa stöd för integration, tysta eller omformulera opposition, definiera vilka som tillhör den europeiska gemenskapen och göra vissa policyval mer möjliga än andra. Identitet avgör naturligtvis inte ensamt vilka beslut som fattas, men det utvidgar handlingsutrymmet inom vilket EU:s institutioner agerar.

3 Teori

I detta avsnitt behandlar och redogör vi för de teorier som tillsammans med den tidigare forskningen appliceras i analysen av talen. Uppsatsen utgår från ett konstruktivistiskt perspektiv på säkerhet, kompletterat med säkerhetiseringsteori. Konstruktivismen används för att förstå hur europeisk identitet och hotbilder skapas genom språk, medan säkerhetiseringsteori används för att analysera hur bland annat Ryssland framställs som ett säkerhetshot och hur detta legitimerar politiska åtgärder.

3.1 Säkerhet

Säkerhetsstudier är en underdisciplin inom internationella relationer.⁵³ Säkerhet konceptualiseras olika beroende på vilket perspektiv inom internationella relationer forskaren utgår från.⁵⁴ Realismen betraktar det internationella systemet som anarkiskt, där stater agerar i egenintresse för att uppnå säkerhet genom att maximera sin makt.⁵⁵ Således karaktäriseras säkerhet av militär kapacitet och makt.⁵⁶ Inom liberalismen betonas istället att säkerhet måste inbegripa fler aktörer än bara stater, till exempel multinationella företag, intresseorganisationer, samt mellanstatliga organisationer som EU och FN.⁵⁷ Konstruktivismen utvecklades i polemik mot dessa rationalistiska perspektiv på internationella relationer.⁵⁸ Medan realister och liberaler framställer säkerhet som ett statiskt koncept fixerat av oföränderliga förhållanden, betonar konstruktivismen att aktörer omformulerar och språkligt framställer individuell och statlig säkerhet som sociala konstruktioner.⁵⁹ Det som verkar vara gemensamt för dessa olika perspektiv är att säkerhet innebär frihet från hot.⁶⁰

⁵³ Peter Hough, *Understanding Global Security* (Abingdon, Oxon: Routledge, 2018), 1.

⁵⁴ Hough, (2018), 2.

⁵⁵ Hough, (2018), 2–3.

⁵⁶ Mole, (2007), 150.

⁵⁷ Hough, (2018), 4.

⁵⁸ Hough, (2018), 6.

⁵⁹ Edward A. Kolodziej, *Security and International Relations* (New York: Cambridge University Press, 2005), 260.

⁶⁰ Mole, (2007), 150.

Uppsatsen har en i huvudsak konstruktivistisk utgångspunkt där säkerhet förstås som en materiell verklighet, men som också konstrueras språkligt, socialt, och diskursivt.⁶¹

3.1.1 Militär säkerhet

Militär säkerhet kan utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv förstås som något som både formas av materiella förhållanden samt av hur politiska aktörer tolkar och tillskriver dessa betydelse. Alexander Wendts välkända *Anarchy is what states make of it* (1992) betonar det faktum att aktörers identiteter och intressen inte är givna, utan formas i relation till andra aktörer. Hot uppstår därför inte enbart genom reell våldskapacitet, utan genom att en aktör framställs som fientlig eller farlig.⁶² Detta perspektiv är användbart för att analysera hur EU:s politiska retorik konstruerar bland annat Ryssland som ett hot mot Europa, inte bara militärt utan också normativt: som ett hot mot suveränitet, demokrati och EU:s grundläggande värderingar.

Samtidigt är detta hot inte endast språkligt konstruerat. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, dess reella militära kapacitet och explicita vilja att bruka våld i Europa innebär också ett reellt, materiellt säkerhetshot. EU:s strategiska kompass, som formellt godkändes bara veckor efter Rysslands fullskaliga invasion, beskriver invasionen som en avgörande förändring i europeisk historia och som ett direkt hot mot såväl europeisk som global säkerhet.⁶³ En konstruktivistisk analys behöver därför inte förneka relativistiska maktförhållanden, utan kan snarare undersöka hur materiella hot ges politisk mening och kopplas till frågor om europeisk identitet, enighet och behovet av ökad försvarsförmåga. I analysen kan militär säkerhet därmed förstås som en kombination av faktisk militär sårbarhet och retorisk konstruktion av Ryssland som Europas yttre hot.

⁶¹ Johan Eriksson, "Konstruktivism," i *Internationella relationer*, red. Jakob Gustavsson och Jonas Tallberg (Lund: Studentlitteratur, 2014), 100; Mole, (2007), 152.

⁶² Alexander Wendt, "Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics," *International Organization* 46, no. 2 (1992): 396–397.

⁶³ Council of the European Union, "A Strategic Compass for Security and Defence: For a European Union that Protects Its Citizens, Values and Interests and Contributes to International Peace and Security" (Bryssel, 21 mars 2022), 10, https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf

3.1.2 Ekonomisk säkerhet

Ekonomisk säkerhet i EU-kontexten kan förstås som en omtolkning av ekonomisk interdependens: från att tidigare i huvudsak ha betraktats som freds- och välbefindsskapande genom handel, till att i ökande grad ses som en källa till sårbarhet. Gehrke beskriver hur EU:s begrepp “öppen strategisk autonomi” växer fram ur denna spänning mellan öppenhet och skydd, där EU vill bevara fördelarna med global handel och samarbete men samtidigt minska beroenden inom exempelvis energi, teknologi (framförallt halvledare), industri och försörjningskedjor.⁶⁴ Ekonomisk säkerhet handlar därmed inte endast om ekonomisk tillväxt, utan om EU:s möjlighet att behålla politiskt handlingsutrymme i en mer konfliktfylld världsordning. I denna bemärkelse blir ekonomiska beroenden säkerhetspolitiska eftersom de kan användas för påtryckningar, tvång eller begränsning av europeisk autonomi.⁶⁵

Detta knyter ekonomisk säkerhet till frågor om europeisk identitet eftersom behovet av att “agera som Europa” kan formuleras som ett svar på yttre sårbarheter. När EU talar om resiliens, strategisk autonomi och skydd av kritiska tillgångar skapas också en politisk berättelse om ett europeiskt “vi” som behöver försvara sin ekonomiska modell, värden och förmåga att agera gemensamt framgent.⁶⁶

3.1.3 Säkerhet och identitet

Den europeiska identiteten bygger som beskrivet delvis på konstruktionen av *den Andre* som exkluderas ur det europeiska vi:et. Den europeiska identiteten definieras till exempel i opposition till Ryssland,⁶⁷ där konstruktionen av *den Andre* som ett säkerhetshot blir ett sätt att konsolidera den europeiska identiteten. Richard Mole menar att detta innebär att identitet är en aspekt av säkerhet.⁶⁸

Europeisk identitet används också som ett politiskt instrument för att driva institutionaliseringen av europeisk säkerhet, förklarar Ciută. Liknande “europeiserar” nationella identiteter för att främja integrering i transnationella organisationer, såsom EU eller

⁶⁴ Tobias Gehrke, “EU Open Strategic Autonomy and the Trappings of Geoeconomics,” *European Foreign Affairs Review* 27, Special Issue (2022): 61–63.

⁶⁵ Gehrke, (2022): 66–68.

⁶⁶ Gehrke, (2022): 68–69, 77–78.

⁶⁷ Mole, (2007), 149.

⁶⁸ Mole, (2007), 154.

NATO.⁶⁹ Mer intressant, enligt Ciută, är dock att användandet av europeisk identitet som säkerhetsstrategi samexisterar med mer traditionella perspektiv på säkerhet, där europeisk säkerhet beskrivs i termer av realpolitik, nationella intressen och strategisk rationalitet. Den diskursivt konstruerade europeiska identiteten knyts på så sätt an till materiella aspekter av säkerhet.⁷⁰

3.2 Säkerhetisering

Säkerhetiseringsteorin understryker att språket som används när vi talar om säkerhet och säkerhetshot får direkta politiska konsekvenser.⁷¹ När något betecknas som ett existentiellt hot *säkerhetiseras* det. Detta möjliggör för att legitimera särskilda åtgärder (ofta utökade maktbefogenheter) i den nationella säkerhetens namn, som inte annars varit möjliga att genomföra.⁷² Säkerhetisering är på så sätt en form av extrem politisering. I kontexten av EU är teorin relevant för att förstå hur EU-kommissionen legitimerat maktutövning genom att formulera politiska frågor så att de faller under kommissionens maktbefogenhet. Till exempel har försvarsfrågor behandlats genom den gemensamma marknadens och forskningspolitikens perspektiv, på så vis har kommissionen agerat inom sin egen sfär när det egentligen rör sig om maktutvidgning.⁷³

3.3 Politisk funktion

Begreppet politisk funktion kan förstås genom teorin om *strategic narratives*. Miskimmon, O'Loughlin och Roselle definierar *strategic narratives* som ett sätt för politiska aktörer att skapa gemensam förståelse av dåtid, nutid och framtid i internationell politik – i syfte att påverka andra aktörers beteende.⁷⁴ Narrativ fungerar därmed inte endast beskrivande, utan

⁶⁹ Felix Ciută, "Narratives of Security: Strategy and Identity in the European Context," i *Discursive Constructions of Identity in European Politics*, red. Richard C.M. Mole (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007), 191.

⁷⁰ Ciută, (2007), 191.

⁷¹ Eriksson, (2014), 107.

⁷² Barry Buzan, Ole Wæver och Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis* (Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1998), 24.

⁷³ Philipp Müller, Piotr Slominski, och Wolfgang Sagmeister, "Supranational Self-Empowerment Through Bricolage: The Role of the European Commission in EU Security and Defence," *Journal of Common Market Studies* 62, no. 6 (2024): 1685.

⁷⁴ Alister Miskimmon, Ben O'Loughlin och Laura Roselle, "Strategic Narrative: 21st Century Diplomatic Statecraft," *Revista Mexicana de Política Exterior* 113 (2018): 4.

också legitimerande. Internt kan de stärka stöd och legitimitet, medan de externt kan definiera aktörers roll, det politiska systemets karaktär och vilka utmaningar som måste hanteras.⁷⁵ För uppsatsen är särskilt relationen mellan identitetsnarrativ och policy-/sakfrågenarrativ central. Författarna skiljer mellan identitetsnarrativ och policynarrativ: identitetsnarrativ beskriver en aktörs värden, karaktär och mål, medan policynarrativ förklarar varför en viss politik behövs, varför den är önskvärd och hur den ska genomföras.⁷⁶ Den politiska funktionen kan därför analyseras som det led där en europeisk identitet inte bara uttrycks, utan används för att göra vissa politiska åtgärder rimliga, nödvändiga eller legitima.

⁷⁵ Miskimmon, O'Loughlin och Roselle, (2018): 4.

⁷⁶ Miskimmon, O'Loughlin och Roselle, (2018): 5.

4 Konceptualisering och operationalisering

I detta avsnitt presenteras konceptualiseringar och operationaliseringar av studiens centrala begrepp: identitet, säkerhet, och politisk funktion. Först konceptualiseras begreppen genom att ges klara och tydliga teoretiska definitioner.⁷⁷ Dessa är direkt hämtade ur den tidigare forskning och teori som presenterats ovan. Operationaliseringen tar avstamp i begreppens teoretiska definitioner och ger besked om hur forskaren ska gå tillväga vid insamling av empiriska data.⁷⁸ De operationella indikatorer som tagits fram är nära anknutna till de teoretiska definitionerna,⁷⁹ vidare är de huvudsakligen utformade som frågor för att klargöra vad vi söker efter i det empiriska materialet. Således är vi transparenta med hur vi går tillväga med insamlingen av empiri.⁸⁰ På så vis möjliggör operationaliseringen att identifiera de teoretiska begreppen i talen. Sammanfattningsvis gör operationaliseringen i kodschemat det möjligt att analysera hur von der Leyen i talen konstruerar europeisk identitet, vilka hotbilder denna identitet kopplas till och vilken politisk funktion identiteten fyller i säkerhetspolitiska sammanhang.

4.1 Europeisk identitet

Tabell 4.1: Konceptualisering och operationalisering av europeisk identitet

Dimension av europeisk identitet	Konceptualisering	Operationella indikatorer
Diskursiv och social konstruktion av en europeisk identitet	➤ Framställningen av en gemensam historia centralt i föreställningen av en europeisk gemenskap. ➤ Den europeiska identiteten förstärks genom att definieras i kontrast till	Hur framställs historien? Förekommer ett europeiskt "vi"? Hur framställs detta? Vilka inkluderas i det europeiska "vi:et"? Hur konstrueras identiteten i

⁷⁷ Peter Esaiasson et al., *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad* (Stockholm: Wolters Kluwer, 2017), 55.

⁷⁸ Esaiasson et al., (2017), 55.

⁷⁹ Esaiasson et al., (2017), 57.

⁸⁰ Esaiasson et al., (2017), 55.

	<i>den Andre.</i> ➤ Diskursen naturaliserar och ger mening åt den europeiska identiteten genom språk, konst, traditioner, symboler, institutioner, territorium och kultur. ➤ Den europeiska identiteten bidrar till att legitimera maktutövning på EU-nivå.	relation till <i>den Andre</i>? Vilka gränsdragningar görs? Hur används språk, konst, traditioner, symboler, institutioner, territorium och kultur för att underbygga den europeiska identiteten? Hur används den europeiska identiteten för att legitimera maktutövning?
Europeisk integration	➤ Kulturella initiativ stärker den europeiska integrationen. ➤ Politiska och juridiska initiativ stärker den europeiska integrationen.	Vilken betydelse tillskrivs utbildningsutbyten, forskningsnätverk och andra kulturella initiativ i talen? Vilken betydelse tillskrivs gemensamma EU-policys, gemensam domstol, gemensam valuta, och andra politiska och juridiska initiativ i talen?
Europeisk identitet som politiskt verktyg	➤ Den europeiska identiteten kan påverka möjligheten att få igenom politiska förslag.	Hur används den europeiska identiteten för att skapa stöd för integration, tysta eller formulera opposition, definiera vilka som tillhör den europeiska gemenskapen, eller legitimera särskilda policyer? Hur används den europeiska identiteten för att utvidga EU-institutioners handlingsutrymme?

4.2 Europeisk säkerhet

Tabell 4.2: Konceptualisering och operationalisering av europeisk säkerhet

Dimension av säkerhet	Konceptualisering	Operationella indikatorer
Militär	➤ Militär säkerhet formas både av materiella förhållanden och av hur politiska aktörer tolkar och tillskriver dessa betydelse. ➤ Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina utgör ett reellt säkerhetshot mot Europa och världen.	Hur beskrivs militära säkerhetshot? Vilken betydelse tillskrivs de? Hur ges materiella hot politisk mening?
Ekonomisk	➤ Handel som fredsbevarande men också en källa till sårbarhet. ➤ Strategisk autonomi för minskat politiskt beroende. ➤ Ekonomisk tillväxt.	Hur beskrivs global handel och samarbete i talen? Vilken betydelse tillskrivs strategisk autonomi? Hur motiveras det? Vilken betydelse tillskrivs ekonomisk tillväxt? Hur motiveras det?
Identitet	➤ Identiteten definieras i opposition mot <i>den Andre</i> som framställs som ett hot. ➤ Används instrumentellt i politiska narrativ för att främja säkerhetspolicy.	Hur framställs hotande aktörer? Hur konstrueras identiteten i relation till säkerhetshot? Hur används identitet för att legitimera säkerhetspolicy? Hur "europeiseras" nationella identiteter?
Säkerhetisering	➤ Säkerhet är inte objektivt utan konstrueras genom språkliga handlingar. ➤ Säkerhetisering innebär att beteckna något som ett existentiellt hot. ➤ Säkerhetisering möjliggör maktutvidgning.	Hur framställs säkerhetshot? Hur betecknas säkerhetshot? Hur motiveras säkerhetsåtgärder?

4.3 Politisk funktion

Tabell 4.3: Konceptualisering och operationalisering av politisk funktion

Dimension av politisk funktion	Konceptualisering	Operationella indikatorer
Legitimering	➤ Europeisk identitet kan användas för att göra vissa politiska åtgärder rimliga, önskvärda eller nödvändiga. ➤ Identitet fungerar som en legitimerande resurs: politiska förslag kopplas till vad Europa är, står för eller måste försvara.	Hur kopplas politiska åtgärder till europeisk identitet? Vilka åtgärder framställs som nödvändiga för Europa? Motiveras politiken genom hänvisningar till europeiska värden, ansvar eller gemenskap?
Handlingsutrymme	➤ Europeisk identitet kan påverka vilka politiska förslag som framstår som möjliga att driva genom. ➤ Genom att koppla en fråga till europeisk gemenskap, ansvar eller framtid kan EU:s institutioner utvidga sitt politiska handlingsutrymme.	Hur framställs EU:s möjlighet eller skyldighet att agera? Beskrivs gemensamt europeiskt agerande som mer fruktbart än nationella lösningar? Används identitet för att motivera att EU bör få en större roll?
Integration och suveränitet	➤ Identitet blir särskilt politiskt relevant i frågor som rör EU:s grundläggande karaktär som politisk union. ➤ Europeisk identitet kan användas för att motivera gemensamt agerande, fördjupad integration eller att fler frågor hanteras på EU-nivå.	Hur framställs relationen mellan nationell och europeisk nivå? Motiveras fördjupad integration genom hänvisningar till europeisk gemenskap? Framställs medlemsstaternas samarbete som nödvändigt för att Europa ska kunna agera?
Strategiska narrativ	➤ Politiska aktörer använder narrativ för att skapa gemensam förståelse för dåtid, nutid och framtid.	Hur kopplas berättelsen om Europa till konkreta politiska förslag?

	➤ Identitetsnarrativ beskriver vilka “vi” är, medan policynarrativ förklarar varför en viss politik behövs. Politisk funktion uppstår i kopplingen mellan dessa.	Vilken bild av Europas dåtid, nutid och framtid används? Hur används europeisk identitet för att förklara varför en viss politik är nödvändig, önskvärd eller legitim?
--	---	--

5 Metod

5.1 Forskningsdesign

Studien bygger på en kvalitativ forskningsdesign med fokus på textanalys av politiska tal. Syftet är inte att mäta förekomsten av vissa begrepp, utan att undersöka hur europeisk identitet konstrueras, ges mening och används instrumentellt i relation till säkerhetspolitiska frågor. Studien kan därmed förstås som en kvalitativ fallstudie⁸¹ av von der Leyens tal perioden 2019–2025, där fokus ligger på att undersöka mönster, förändringar och återkommande teman i hennes tal.

Frågeställningen är huvudsakligen analyserande eftersom studien undersöker hur identitet används och vilken politisk funktion detta fyller. Samtidigt innehåller den tydliga beskrivande inslag, då analysen också kräver att vi identifierar vilka uttryck för europeisk identitet, säkerhetshot och politiska åtgärder som förekommer i materialet.

Materialet analyseras med hjälp av ett kodschema som gör det möjligt att systematiskt undersöka återkommande teman och kategorier i talen. Kodschemat bidrar till att skapa struktur och jämförbarhet mellan talen samtidigt som den kvalitativa ansatsen ger utrymme för tolkning av talens innehåll, sammanhang och politiska funktion.⁸² På så sätt kombinerar designen en systematisk genomgång av materialet med en mer djupgående analys av hur europeisk identitet kopplas till säkerhet och politisk handlingskraft över tid.

⁸¹ Jan Teorell och Torsten Svensson, *Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod* (Malmö: Liber, 2007), 99.

⁸² Esaiasson et al., (2017), 229.

5.2 Metod

5.2.1 Kodning

Kodningen av talen genomförs manuellt i NVivo 15, ett program för kvalitativ dataanalys, vilket används för att systematisera och strukturera materialet. Materialet bearbetas genom att tolkas utifrån den begreppsapparat som tagits fram i konceptualiseringen och operationaliseringen.⁸³ Tolkningen av materialet och klassificeringen in i kodschemat baseras på de operationella indikatorer på de teoretiska begreppen som tagits fram.⁸⁴ Med kodning av materialet avses att citat som överensstämmer med de operationella indikatorerna på “europeisk identitet”, “säkerhet” och “politisk funktion” tilldelas en av dessa koder av skribenterna i programmet Nvivo. Kodningen utgår också från den specifika frågeställningen, där avsnitt som kan ge tänkbara svar tilldelas en kod.⁸⁵ Dessutom, för att stärka studiens tillförlitlighet, dubbelkollas materialet av båda skribenterna. Detta görs för att minska risken för forskarberoende tolkningar och kodsfningsmissar, samt för att öka kodningens transparens och systematik. Interkodarreliabilitet i kvalitativ analys bidrar till att synliggöra hur kodschemat tillämpas och skapar större robusthet i analysprocessen.⁸⁶

5.2.2 Analys

Kärnan i kvalitativ textanalys är att ta fram det centrala i innehållet genom att noggrant och systematiskt läsa materialets delar, helhet och kontext.⁸⁷ Undersökningen är systematiserande, därför är analysmetoden att lyfta fram och systematisera väsentliga delar av innehållet.⁸⁸ Efter att dessa väsentliga delar i innehållet kodats utifrån de kategorier som uppställts i operationaliseringen tolkas innehållet av skribenterna. Forskningsprocessen är systematisk, men forskaren måste fatta särskilda beslut i tolkningen av materialets innebörd.⁸⁹ Denna tolkningsprocess kommer att göras så transparent och hederligt som möjligt, genom att presentera empiriska belägg i form av citat och referat ur materialet som ligger till grund för

⁸³ Teorell och Svensson, (2007), 24.

⁸⁴ Esaiasson et al., (2017), 55.

⁸⁵ Esaiasson et al., (2017), 229.

⁸⁶ Clodhna O'Connor och Helene Joffe, “Intercoder Reliability in Qualitative Research: Debates and Practical Guidelines,” *International Journal of Qualitative Methods* 19 (2020): 5.

⁸⁷ Esaiasson et al., (2017), 211.

⁸⁸ Esaiasson et al., (2017), 213.

⁸⁹ Esaiasson et al., (2017), 216.

våra tolkningar och analyser.⁹⁰ Tolkningar görs genom att djupläsa de fragment av texten som tilldelats operationella koder.⁹¹ Samtidigt beaktar tolkningarna talens helhet för att säkerställa att tolkningar av textavsnitten är rimliga givet den större textens innehåll.⁹² Detta innebär att analysen inte kommer att ta upp alla relevanta citat som ligger till grund för tolkningarna, utan presentera citat som belyser övergripande mönster i talen. På så sätt ligger alla tal till grund för analysen, även fast det inte förekommer direkta citat från exakt alla tal.

5.3 Material

Materialet utgörs av 11 tal hållna av Ursula von der Leyen under perioden 2019–2025. Talen som analyseras, i ordningen de framfördes:

5.3: Tabell över analyserade tal:

Fullständigt namn	Tilldelat kortnamn
Speech by President-elect von der Leyen in the European Parliament Plenary on the occasion of the presentation of her College of Commissioners and their programme	Presentation av kommissionens program, 27 november 2019
Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on the European coordinated response to the COVID-19 outbreak	Tal om EU:s samordnade respons på Covid-19, 26 mars 2020
2020 State of the Union Address	SOTEU 2020, 16 september 2020
2021 State of the Union Address	SOTEU 2021, 15 september 2021
Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on the Russian aggression against Ukraine	Tal om Rysslands aggression mot Ukraina, 1 mars 2022
2022 State of the Union Address	SOTEU 2022, 14 september 2022
2023 State of the Union Address	SOTEU 2023, 13 september 2023

⁹⁰ Esaiasson et al., (2017), 228.

⁹¹ Esaiasson et al., (2017), 229.

⁹² Esaiasson et al., (2017), 230.

Speech by President von der Leyen at the EP Plenary debate on the despicable terrorist attacks by Hamas against Israel, Israel's right to defend itself in line with humanitarian and international law and the humanitarian situation in Gaza	Tal om Hamas attack mot Israel och situationen i Gaza, 18 oktober 2023
Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on the need for unwavering EU support for Ukraine, after two years of Russia's war of aggression against Ukraine	Tal om fortsatt EU-stöd till Ukraina efter två års krig, 6 februari 2024
Statement at the European Parliament Plenary by President Ursula von der Leyen, candidate for a second mandate 2024-2029	Tal inför von der Leyens andra mandatperiod, 18 juli 2024
2025 State of the Union Address	SOTEU 2025, 10 september 2025

5.3.1 Urval

Materialet fokuserar på tal där frågor om europeisk säkerhet, kris och EU:s politiska riktning är särskilt framträdande. Detta innebär att studien inte gör anspråk på att analysera all EU-kommunikation under perioden, utan snarare hur dessa teman uttrycks i von der Leyens centrala politiska tal. Gentles et al. definierar urval som valet av specifika datakällor från vilka data samlas in för att besvara forskningssyftet.⁹³ De framhåller även att *purposeful sampling* bygger på att välja informationsrika fall där forskaren kan förvänta sig att utvinna mycket kunskap om studiens centrala frågor.⁹⁴ I denna studie innebär det att talen har valts eftersom de är särskilt relevanta för att analysera hur europeisk identitet kopplas till säkerhet, kris och politisk handlingsförmåga. Urvalet bygger på två huvudsakliga principer: för det första är talen jämnt utspridda över den undersökta tidsperioden 2019–2025. Det gör det möjligt att följa hur von der Leyens retorik utvecklas från kommissionens tillträde, genom Covid-19-pandemin, Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och fram till nutida frågor om EU:s fortsatta riktning. För det andra är urvalet händelsebaserat eftersom flera av talen är knutna till politiska kriser eller brytpunkter där frågor om europeisk sammanhållning och

⁹³ Stephen J. Gentles et al., "Sampling Qualitative Research: Insights from an Overview of the Methods Literature." *The Qualitative Report* 20, no. 11 (2015): 1775–1776.

⁹⁴ Gentles et al., (2015): 1778.

säkerhet aktualiserats. Urvalet motiveras av materialets analytiska relevans. *Purposeful sampling* kan te sig oklart om den inte preciseras i den aktuella studien,⁹⁵ därför specificeras urvalet till tal med tydlig institutionell tyngd, såsom att inkludera samtliga SOTEU under perioden, och andra tal som hållits i direkt anslutning till centrala säkerhetspolitiska händelser. Sammantaget ger detta ett material som både möjliggör jämförelse över tid och fördjupad analys av hur europeisk identitet används i relation till olika säkerhetshot.

5.4 Avgränsningar

Perioden 2019–2025 har valts eftersom den fångar en politiskt betydelsefull fas i EU:s utveckling. Perioden inleds med von der Leyens tillträde som kommissionsordförande efter Europaparlamentsvalet 2019 och sträcker sig in i hennes andra mandatperiod efter valet 2024. Därmed omfattar materialet två EU-val och en övergång mellan två mandatperioder. Särskilt central blir brytpunkten 2022, då Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina förändrade EU:s säkerhetspolitiska kontext och aktualiserade frågor om försvar, strategisk autonomi, energisäkerhet och europeisk sammanhållning. Tidsperioden gör det därför möjligt att analysera både kontinuitet och förändring i hur europeisk identitet kopplas till säkerhet före och efter denna geopolitiska vändpunkt.

Vidare har vi valt att avgränsa frågeställningen och materialet till tal av von der Leyen eftersom hon under hela den undersökta perioden 2019–2025 varit EU-kommissionens ordförande. Som ansiktet utåt för EU är von der Leyen dessutom att betraktas som en mer oberoende talesperson för EU:s intressen. Kommissionen har en särskild ställning inom EU och ska formellt företräda unionens samlade intressen snarare än medlemsstaters nationella intressen. Detta förstärks av att kommissionärerna avlägger en ed om oberoende och därmed förväntas distansera sig från partipolitiskt eller nationellt inflytande.⁹⁶ Genom att fokusera på en och samma talare önskar vi minimera risken för variationer som främst beror på olika talares personliga stil, institutionella roll eller politiska prioriteringar. Avgränsningen bidrar därmed till att reducera “white noise” som kan uppstå vid jämförelser mellan flera olika EU-företrädare. Vidare avgränsas materialet till offentliga och officiellt publicerade tal från EU-kommissionen som finns transkriberade i deras “press room”. Syftet med det är att

⁹⁵ Gentles et al., (2015): 1779.

⁹⁶ Shore, (2000), 128.

undvika white noise som kan infalla vid spontanintervjuer eller framföranden som inte varit planerade. Genom att endast fokusera på officiella tal kan vi vara säkra på att orden som används och signalerna som sänds är nogg övervägda.

5.5 Metoddiskussion

Kritik mot studien och metoden är att analysen bygger på tolkning av politiska tal, vilket för med sig att resultaten inte kan vara fullkomligt objektiva eller entydiga.⁹⁷ Eftersom begrepp som europeisk identitet, säkerhet och politisk funktion är breda finns det en risk att kodningen påverkas av egen förståelse. För att minska denna risk används ett tydligt kodschema och återkommande kriterier för hur materialet ska analyseras. Därtill är vi transparenta i tolkningen genom att redovisa den empiri i form av citat som ligger till grund för tolkningarna.⁹⁸ Vidare utgår kodningen från de operationella indikatorer som tagits fram. Därför blir kodningen och följaktligen analys och slutsatser i viss mån beroende av det urval av teori som gjorts, samt hur de operationaliseras. Detta riskerar att påverka studiens begreppsvaliditet.⁹⁹ Därför har vi varit nogg med att välja relevant teori utifrån frågeställningen som inbegriper relevanta aspekter av de centrala begreppen. Dessutom har operationaliseringen gjorts med nära anknytning till teori för att stärka studiens validitet.¹⁰⁰ En annan begränsning är vår avgränsning där materialet endast består av tal av von der Leyen, med syfte att följa en central EU-aktör över tid. Däremot kan det samtidigt innebära att resultaten inte kan vidare generaliseras till EU:s samlade kommunikation. Studien har alltså en begränsad extern validitet¹⁰¹ eller generaliserbarhet. Studien bör därför förstås som en analys av europeisk identitet i ett urval centrala tal, snarare än en heltäckande bild av EU:s retorik under perioden. Reliabiliteten för studien har stärkts genom att vi använt samma kategorier vid kodningen och klassificeringen av materialet, vilket minimerat risken för godtyckliga tolkningar.¹⁰² Materialet har också dubbelkodats av båda skribenter för att stärka interkodarreliabiliteten.¹⁰³

⁹⁷ Teorell och Svensson, (2007), 101.

⁹⁸ Esaiasson et al., (2017), 228.

⁹⁹ Esaiasson et al., (2017), 59.

¹⁰⁰ Esaiasson et al., (2017), 57.

¹⁰¹ Esaiasson et al., (2017), 59.

¹⁰² Teorell och Svensson, (2007), 268.

¹⁰³ O'Connor och Joffe, (2020): 5.

Slutligen har studien vissa metodologiska begränsningar som bör beaktas. För det första har arbetet genomförts inom ramen för en kandidatuppsats med begränsad tidsram, vilket har påverkat både materialets omfattning och därmed uppsatsens tillämpning. Materialet består av 11 tal vilket möjliggör närläsning, men samtidigt innebär att studien inte kan göra alltför kausala anspråk. Därtill analyseras talen i transkriberad form, det medför att de retoriska dimensioner som tillkommer vid ett framförande – tonfall, pauser, kroppsspråk och publikrespons – inte fångas in.

6 Analys

Analysen utgår ifrån uppsatsens centrala begrepp: europeisk identitet och säkerhet. Resultaten kommer presenteras utifrån dessa centrala begrepp, först presenteras ett kortare avsnitt som analyserar de mest centrala och relevanta dimensionerna i konstruktionen av en europeisk identitet samt hur den fungerar som politiskt verktyg. Därefter följer ett avsnitt om europeisk säkerhet som presenterar analysen av de olika säkerhetsdimensionerna. I detta avsnitt vävs de tre centrala begreppen – europeisk identitet, säkerhet och politisk funktion – samman i analysen för att undersöka hur de förekommer i relation till varandra i talen.

6.1 Europeisk identitet

Kollektiva identiteter konstrueras och stärks genom att beskriva historien som gemensam,¹⁰⁴ som etablerats i operationaliseringen. I talen återfinns ett återkommande mönster av att betona och beskriva Europas historia som gemensam, samt att detta tillskrivs mening i syfte att på olika sätt stärka den europeiska identiteten. I SOTEU-talet från 2021 säger von der Leyen:

“Societies that build on democracy and common values stand on stable ground [...]. Trust in these common values brought our founders together, after World War Two. And it is these same values that united the freedom fighters who tore down the Iron Curtain over 30 years ago. [...] they wanted all those "great European values". These values come from the cultural, religious and humanist heritage of Europe. They are part of our soul, part of what defines us today. These values are now enshrined in our European treaties. This is what we all signed up to when we became part of this Union as free and sovereign countries. We are determined to defend these values. And we will never waver in that determination.”

(von der Leyen, “SOTEU 2021”, 15 september 2021)

¹⁰⁴ Shore, (2000), 40–41.

Citatet exemplifierar hur historien används för att befästa den europeiska identiteten och gemenskapen genom att beskriva EU:s grundande efter andra världskriget som att Europas länder enades för demokrati. Värderingar om demokrati och frihet definieras som "europeiska" eftersom de är produkter av "det europeiska arvet". Historieframställningen bidrar också till att förstärka och legitimera EU som institution, eftersom fördragen framställs som självklara produkter av en gemensam historia, som finns till för att bevara de "europeiska värderingarna". Enigheten framställs som viktig för att skydda dessa gemensamma värderingar.

Det är ett återkommande mönster i talen att den europeiska enigheten framställs som viktig i förhållande till politiska mål. Fraser som "but together we can do it",¹⁰⁵ "it is only by helping each other that we can help ourselves",¹⁰⁶ eller "if we are united on the inside, nobody will divide us from the outside"¹⁰⁷ förekommer ofta och genomgående i samtliga tal, framförallt i samband med politiska utmaningar. Detta kan vara att skydda gemensamma värderingar mot yttre hot (som i citatet ovan), att motivera policybeslut, eller att överkomma olika utmaningar kopplat till klimatet eller Covid-19-pandemin. Den europeiska identiteten betonas och åberopas för att vägleda till handling i olika frågor. Detta kan vidare underbyggas i följande citat från von der Leyens tal om EU:s samordnade respons på Covid-19-pandemin:

"Dear friends, history is watching us. Let us do the right thing together – with one big heart, not 27 small ones."

(von der Leyen, "Tal om EU:s samordnade respons på Covid-19", 26 mars 2020)

Citatet exemplifierar vidare hur den europeiska identiteten framställs som central för att lösa politiska utmaningar, här i kontexten av Covid-19-pandemin. Genom kontrasten mellan "ett stort hjärta" och "27 små" ställs europeisk enighet mot nationell splittring, där den politiska funktionen blir att legitimera gemensamt EU-agerande i krisen. Även här betonas historien för

¹⁰⁵ Ursula von der Leyen, "Speech by President-elect von der Leyen in the European Parliament Plenary on the occasion of the presentation of her College of Commissioners and their programme," European Commission, 27 november 2019, https://enlargement.ec.europa.eu/news/speech-president-elect-von-der-leyen-european-parliament-plenary-occasion-presentation-her-college-2019-11-27_e

¹⁰⁶ Ursula von der Leyen, "Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on the European coordinated response to the COVID-19 outbreak," European Commission, 26 mars 2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_20_532

¹⁰⁷ Ursula von der Leyen, "2023 State of the Union Address," European Commission, 13 september 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_4426

att stärka europeisk enighet. Historien används dubbelt i citatet, dels för att styrka gemenskapen, men det beskrivs också att "historien ser oss", vilket insinuerar vikten att göra det rätta inför framtidens ögon.

En annan central dimension av identitetskonstruktion som etablerats i operationaliseringen är konstruktionen av den egna identiteten i kontrast till *den Andre*. I talen finns ett tydligt mönster där den europeiska identiteten konstrueras i opposition till negativa framställningar av Ryssland som *den Andre*. Till exempel i von der Leyens tal med anledning av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina:

"[...] 'This is not just about Ukraine. It is a clash of two worlds, two polar sets of values.'. This is a clash between the rule of law and the rule of the gun; between democracies and autocracies; between a rules-based order and a world of naked aggression. How we respond today to what Russia is doing will determine the future of the international system."

(von der Leyen, "Tal om Rysslands aggression mot Ukraina", 1 mars 2022)

Citatet exemplifierar den binaritet von der Leyen konstruerar mellan EU och Ryssland. Framställningen av fienden Ryssland som autokratisk, våldsam, och rättslös förstärker den europeiska identiteten som demokratisk, fredlig, och rättssäker. Gränsdragningen mellan dessa separata identiteter är tydlig och avståndet beskrivs som stort.

6.2 Europas säkerhet

6.2.1 Identitet som säkerhetsdimension

I framställningen av Ryssland som *den Andre* betonas således säkerhetshotet för att förstärka och definiera den europeiska identiteten i opposition mot detta. Men även ett omvänt mönster återfinns i talen, den europeiska identiteten betonas också som en reaktion mot det ryska säkerhetshotet. Till exempel:

“The starting point is that Ukraine – and Europe – have shown that we are willing to fight and pay the ultimate price for the things that we believe in. And this was one of Putin’s greatest miscalculations in that month of February – as he amassed troops on the border and planned a quick lightning strike on Kyiv. Mr Putin, you made this mistake because you cannot understand what drives a human spirit when it is free to think, dream, create and prosper. Nor can you understand – because you cannot bear to accept that the human desire for freedom will always win. [...] Europe will be at Ukraine’s side for every single day of the war, and for every single day thereafter. This is what it means to be European and believe in a destiny that is built on the everyday desire to leave behind a future in which our children flourish”

(von der Leyen, “Tal om fortsatt EU-stöd till Ukraina efter två års krig”, 6 februari 2024)

Försvaret mot Ryssland rotas i en djup tro på frihet och frihetliga värderingar, vilket av von der Leyen gestaltas som europeiska värderingar. Denna övertygelse är “vad det betyder att vara europeé”, dessa värderingar är en del av den europeiska identiteten. Putins misslyckade operationer beskrivs som misslyckade just för att kraften i de europeiska värderingarna varit starkare än vad Ryssland räknat med. På så sätt blir den europeiska identiteten starkt meningsfull i försvaret mot Ryssland. Den europeiska identiteten kan således användas instrumentellt i politiska narrativ för att främja säkerhetspolicy. Detta exemplifieras vidare i SOTEU-talet från 2021:

“The third reason is that the European Union is a unique security provider. [...] We can combine military and civilian, along with diplomacy and development – and we have a long history in building and protecting peace. The good news is that over the past years, we have started to develop a European defence ecosystem. But what we need is the European Defence Union.”

(von der Leyen, “SOTEU 2021”, 15 september 2021)

Genom att beskriva Europas “långa historia av att bygga och bevara fred” återopas den europeiska identiteten genom historieframställningen i syfte att främja säkerhetspolicy. Den europeiska identiteten får en politisk funktion för att legitimera utökat försvarssamarbete inom EU och på så sätt öka EU:s handlingsutrymme.

6.2.2 Militär säkerhet

Den militära säkerhetsdimensionen blir särskilt tydlig efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina 2022. I talen före 2022 förekommer säkerhet i bredare termer, exempelvis kopplat till klimatet, ekonomi och generell global stabilitet. Efter invasionen får säkerhetsretoriken däremot en tydligare militär och geopolitisk karaktär. Rysslands agerande är inte längre enbart en fråga om identitet, utan blir direkt militärt hotande. Rysslands agerande beskrivs inte endast som ett hot mot Ukraina, utan som ett hot mot Europa, demokratin och den internationella ordningen.

“Never before has this Parliament debated the State of our Union with war raging on European soil. We all remember that fateful morning in late February. Europeans from across our Union woke up dismayed by what they saw. Shaken by the resurgent and ruthless face of evil. Haunted by the sounds of sirens and the sheer brutality of war. But from that very moment, a whole continent has risen in solidarity. [...] This is about autocracy against democracy.”

(von der Leyen, “SOTEU 2022”, 14 september 2022)

von der Leyen betonar att kriget pågår “på europeisk mark” och framställer Rysslands aggression som autokrati mot demokrati. Det militära hotet ges en tydlig politisk och ideologisk betydelse. Det handlar inte enbart om territoriell aggression, utan om en konflikt mellan två samhällsmodeller. Genom att beskriva kriget på detta sätt konstrueras inte bara Ryssland som *den Andre* ytterligare, utan det materiella hotet – det vill säga kriget, vapnen och invasionen – tillskrivs också mening genom att placeras i en bredare konflikt om Europas värderingar och framtid. Detta framträder återkommande i talen, till exempel:

“This is a war on our energy, a war on our economy, a war on our values and a war on our future.”

(von der Leyen, “SOTEU 2022”, 14 september 2022)

Citatet visar hur Rysslands krig inte enbart utgör ett hot mot Ukrainas territorium, utan mot hela Europas ekonomiska, politiska och moraliska ordning. von der Leyen breddar det militära hotet till flera säkerhetsområden samtidigt. På så vis kopplas den militära säkerheten

till en bredare berättelse om europeisk sårbarhet och europeiskt ansvar. I talet inför hennes andra mandatperiod blir kopplingen ännu tydligare:

“For the first time in decades our freedom is under threat. It is our responsibility to do all that is necessary to protect our European citizens. Protecting Europe is Europe’s duty. I believe now is therefore the time to build a true European Defence Union.”

(von der Leyen, “Tal inför von der Leyens andra mandatperiod”, 18 juli 2024)

Hon argumenterar för att EU måste bygga en “true European Defence Union”, hotbilden används för att konkret legitimera ett politiskt projekt: ett starkare europeiskt försvarsarbete. Det militära hotet ges politisk funktion genom att det motiverar institutionell fördjupning och gemensamma försvarssatsningar på EU-nivå.

6.2.3 Ekonomisk säkerhet

Den ekonomiska säkerhetsdimensionen framträder genom att von der Leyen återkommande beskriver ekonomi, handel, energi, teknologi och konkurrenskraft som frågor om europeisk handlingsförmåga och självständighet. Ekonomin framställs inte bara som ett område för tillväxt, utan som en central del av Europas säkerhetspolitiska position i världen. Under Covid-19-pandemin kopplades den ekonomiska krisen till behovet av gemensamma europeiska åtgärder:

“We have all seen the forecasts. We can expect our economies to start moving again after a 12% drop in GDP in the second quarter. But as the virus lingers so does the uncertainty – here in Europe and around the world. So this is definitely not the time to withdraw support. Our economies need continued policy support [...]. In the longer-term there is no greater way to stability and competitiveness than through a stronger Economic and Monetary Union. Confidence in the euro has never been stronger.”

(von der Leyen, “SOTEU 2020”, 16 september 2020)

von der Leyen lyfter den kraftiga nedgången i BNP och argumenterar för fortsatt politiskt stöd till EU:s ekonomiska policy. Hon beskriver samtidigt den ekonomiska återhämtningen som beroende av en starkare ekonomisk och monetär union. Här används krisen tydligt för att

motivera fördjupad ekonomisk integration. Den ekonomiska säkerheten handlar inte bara om att milda konsekvenserna av stundande kris, utan blir också ett argument för att utvidga EU:s institutionella kapacitet. Samtidigt blir frågorna om strategisk autonomi och teknologisk suveränitet också centrala inslag i den ekonomiska säkerhetsdimensionen:

“But European companies also need access to key technologies to innovate, develop and manufacture. This is a question of European sovereignty as the Leaders underlined in Versailles. It is an economic and national security imperative to preserve a European edge on critical and emerging technologies. This European industrial policy also requires common European funding.”

(von der Leyen, “SOTEU 2023”, 10 september 2023)

Tillgången till nyckelteknologier blir en fråga om europeisk suveränitet och därmed blir också ekonomisk säkerhet en tvingande nödvändighet. Citatet visar hur ekonomisk politik säkerhetiseras: industripolitik, innovation och teknologisk konkurrenskraft framställs som nödvändiga för att Europa ska kunna skydda sin position i en mer osäker värld. Liknande logik återkommer i SOTEU 2025 där hon beskriver Europas uppgift som att ta kontroll över teknologier och energi som ska driva ekonomierna.¹⁰⁸ Ekonomisk tillväxt och konkurrenskraft blir därmed inte bara ett tillväxtmål i sig, utan även medel för europeisk självständighet. Den ekonomiska säkerheten konstrueras genom dubbel mening: Europa ska vara öppet mot världen, men samtidigt mindre beroende av aktörer som kan utnyttja handel, energi eller teknologi som maktmedel.

6.2.4 Säkerhetisering

Ett övergripande mönster i talen är att von der Leyen ofta beskriver politiska problem som existentiella eller avgörande för Europas framtid. Detta ligger nära säkerhetiseringens logik, där frågor framställs som så allvarliga att de kräver särskilda åtgärder, snabbare beslut eller utökad politisk handlingskraft. 2019 beskriver hon klimatfrågan:

“Honourable Members, If there is one area where the world needs our leadership, it is on protecting our climate. This is an existential issue for Europe – and for the world.”

¹⁰⁸ Ursula von der Leyen, “2025 State of the Union Address,” European Commission, 10 september 2025, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ov/SPEECH_25_2053

(von der Leyen, Presentation av kommissionens program, 27 november 2019)

Detta sker i samband med att hon motiverar *green deal*, klimatet framställs därmed inte enbart som en miljöpolitisk fråga, utan som ett säkerhetshot mot Europa och världen. Inramningen bidrar till att legitimera omfattande politiska åtgärder på EU-nivå. Sex år senare återkommer samma säkerhetiserande logik senare i frågor om energi, teknologi, demokrati och försvar:

“Make no mistake – this is a fight for our future. [...] This must be Europe’s Independence Moment. I believe this is our Union’s mission. To be able to take care of our own defence and security. To take control over the technologies and energies that will fuel our economies.

(von der Leyen, “SOTEU 2025”, 10 september 2025)

Genom att använda ord som kamp, framtid och självständighet skapas en föreställning om akut politisk nödvändighet. Valet framställs som binärt: antingen enas Europa och agerar, eller riskerar Europa att bli splittrat, beroende och därmed svagare. Denna säkerhetisering legitimerar också maktutvidgning och fördjupning av EU:s roll. Därutöver, när hoten beskrivs som gränsöverskridande framstår nationella lösningar som otillräckliga. Därför motiveras gemensamma europeiska projekt inom energi, teknologi, demokrati och försvar. Detta exemplifieras vidare i SOTEU 2025 där desinformation kopplas till behovet av *European Democracy Shield* där hotet mot demokratin används för att legitimera en ny europeisk åtgärd.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Ursula von der Leyen, “2025 State of the Union Address,” European Commission, 10 september 2025. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ov/SPEECH_25_2053

7 Diskussion

Syftet med studien är att undersöka hur von der Leyen i sina tal konstruerar och stärker den europeiska identiteten och hur den används som ett politiskt verktyg i förhållande till frågor om europeisk säkerhet. Analysen har visat att den europeiska identiteten befästs genom att framställa europeisk historia som gemensam. Utifrån den gemensamma historien underbyggs att frihetliga och demokratiska värderingar ingår i den europeiska identiteten. Europeisk enighet beskrivs som viktigt för att skydda dessa gemensamma värderingar samt för att uppnå politiska mål eller överkomma utmaningar. Ryssland konstrueras som *den Andre* i skarp kontrast till Europa, där framställningar av Ryssland som säkerhetshot förstärker europeisk identitet. Europeisk identitet blir också ett meningsfullt verktyg i relation till detta säkerhetshot, det används instrumentellt för att främja olika politiska säkerhetsåtgärder. Även säkerhetisering används för att motivera dessa politiska åtgärder och vidga maktutövning. Studiens resultat visar att europeisk identitet hos von der Leyen fungerar som ett politiskt instrument genom att knyta samman hot, värden och handlingskraft. Identiteten används inte bara för att beskriva vilka europeer är, utan för att motivera vad Europa måste göra. Därmed blir europeisk identitet ett legitimerande instrument för fördjupad integration, ökad strategisk autonomi och ett starkare försvarspolitiskt EU. Diskussionen kommer fokusera på sambandet mellan de centrala begreppen identitet, säkerhet och politisk funktion.

7.1 Identitetens politiska funktion

Analysen visar att den europeiska identiteten i von der Leyens tal både används för att beskriva en redan existerande gemenskap, samt för att skapa ett politiskt handlingskrav. Det europeiska “vi:et” fungerar därmed inte som en neutral benämning på medlemsstaterna eller EU-medborgarna, utan som en retorisk konstruktion som kopplas till ansvar, skyldighet och gemensam handling. När von der Leyen återkommande använder formuleringar som “together”, “we Europeans” och “our Union” framställs europeisk enighet dels som det önskvärda, men desto tydligare som det mer naturliga och nödvändiga. Detta blir särskilt tydligt i talet om EU:s samordnade respons på Covid-19-pandemin, där von der Leyen

uppmannar Europa att agera som ett stort hjärta, istället för 27 små. Här ställs europeisk gemenskap i direkt kontrast mot nationell splittring. Poängen blir då inte enbart att uppmanna medlemsstaterna att visa solidaritet, utan att rätt agerande definieras som europeiskt agerande. Likaså återkommer formuleringar som “we did it the European way”, där politiska framgångar tillskrivs just den europeiska gemenskapen. Det innebär att identiteten får en tydlig politisk funktion: den används för att skapa stöd för gemensamt agerande och för att framställa EU-nivån som den mest legitima institutionen för att hantera gränsöverskridande problem.

Det synsättet ligger nära Risses resonemang om att europeisk identitet framförallt får betydelse i frågor som rör EU:s grundläggande karaktär som politisk union. Identitet avgör inte ensamt vilka politiska beslut som fattas, men det kan påverka vilka alternativ som framstår som rimliga och nödvändiga. I von der Leyens tal sker detta genom att politiska åtgärder kopplas till vad Europa är och vad Europa står för. När Europa beskrivs som en gemenskap byggd på demokrati, frihet, rättsstatlighet och solidaritet blir det också möjligt att framställa gemensamma åtgärder som ett försvar av dessa värden. De så kallade europeiska värderingarna konstrueras av von der Leyen genomgående i talen. Särskilda värden, ofta av universell karaktär, som “frihet”, “demokrati”, eller “mänskliga rättigheter” framskrivs som självklara europeiska värderingar. Dessa värderingar framställs som en produkt av Europas gemensamma historia, därför är de självklara för “oss europeer”. Därtill betonas att de europeiska värderingarna är inskrivna i EU:s fördrag och följaktligen blir EU en väktare av dessa universella värden. På så sätt blir universella värderingar inskrivna i den europeiska identiteten. Ett svårbemött cirkelargument som medför att europeisk identitet blir ett sätt att utvidga EU:s politiska handlingsutrymme.

Detta innebär också att identiteten verkar som en bro mellan värden och policy. Analysen visar att von der Leyen ofta rör sig från en beskrivning av gemensamma europeiska värden till ett konkret politiskt krav: Europa måste agera gemensamt, Europa måste skydda sina medborgare, Europa måste stödja Ukraina, Europa måste stärka sin försvarsförmåga. Den europeiska identiteten används inte endast symboliskt, utan instrumentellt. Den gör politiska projekt mer begripliga och legitima genom att placera dem i en större berättelse om Europas ansvar och framtid. Detta kan också förstås genom teorin om strategiska narrativ. I von der Leyens tal knyts identitetsnarrativ om Europa som demokratiskt, solidariskt och frihetsälskande samman med policynarrativ om försvarsunion, ekonomisk resiliens och stöd

till Ukraina. Den politiska funktionen uppstår just i denna knutpunkt. Identiteten säger vilka “vi” är, medan policynarrativet säger vad “vi” därför måste göra. På så sätt blir europeisk identitet inte bara en fråga om tillhörighet, utan ett argument för politisk riktning.

Å andra sidan innebär detta att gränsen mellan gemenskap och politisk styrning blir mindre tydlig. När gemensamt EU-agerande framställs som det naturliga uttrycket för europeisk identitet riskerar alternativa ståndpunkter att framstå som mindre solidariska, mindre ansvarstagande och därmed mindre europeiska. Detta betyder inte att von der Leyen uttryckligen avfärdar politiskt motstånd, men hennes retorik tenderar att minska utrymmet för att se nationella lösningar som lika legitima. Om hoten är gemensamma, värdena gemensamma och framtiden gemensam, framstår naturligtvis även lösningarna som något som bör formuleras på EU-nivå.

Det centrala resultatet är därför att europeisk identitet i talen fungerar som ett politiskt instrument genom att omvandla gemenskap till handlingskraft. Von der Leyen använder inte endast identitet för att ena Europa rent känslomässigt, utan för att legitimera konkret politisk handling. Den europeiska identiteten blir ett sätt att göra EU:s kärnfrågor mer politiskt tänkbara. Identiteten beskriver inte bara vad Europa är, utan vad Europa måste bli.

7.2 Ryssland katalyserar identiteten

Analysen tyder också på att Rysslands fullskaliga invasion 2022 blir en vändpunkt för det instrumentella användandet av den europeiska identiteten i von der Leyens tal. Förekomsten av ett tydligt militärt hot mot Europa tycks ha stärkt von der Leyens incitament att använda den europeiska identiteten som en politisk funktion. Detta framträder på flera sätt.

För det första konstrueras Ryssland som *den Andre* i relation till Europa, beskrivningar av Ryssland framställs i direkt motsats till Europa, därför fungerar beskrivningar av Ryssland för att förstärka beskrivningar av Europa. Shore menar att definieringen av “dem” och gränsdragningen mellan “dem” och “oss” blir meningsfull i konstruktionen och konsolideringen av den egna identiteten.¹¹⁰ När von der Leyen framställer Ryssland som aggressiv, rättslös, autokratisk, förtryckande, och brutal konstrueras och förstärks samtidigt

¹¹⁰ Shore, (2000), 63.

den europeiska identiteten som fredlig, rättssäker, demokratisk, frihetlig, och human. Den europeiska identiteten tycks delvis vara reaktiv och förstärks i relation till framställningen av Ryssland som säkerhetshot.

För det andra konstrueras Ryssland som ett säkerhetshot mot inte bara Ukraina utan även Europa och hela världen. Betydelsen av Rysslands militära aggressioner mot Ukraina vidgas till en bredare betydelse än ockupation av Ukrainiskt territorium – von der Leyen framställer detta som ett hot mot *de europeiska värderingarna*. Detta hänger ihop med konstruktionen av Ryssland som *den Andre*, det militära hotet mot Ukraina tillskrivs en större betydelse genom att beskriva kriget som en konflikt där universella värderingar står på spel. Kriget är inte bara ett territoriellt hot, det är ett hot mot principer om fred, rättssäkerhet, demokrati, frihet och mänskliga rättigheter. Genom att upphöja betydelsen av kriget till att betyda ett angrepp på *våra europeiska värderingar* kan von der Leyen underlätta legitimering av olika politiska åtgärder. Den europeiska identiteten och värderingarna används för legitimering av utvidgning av europeiskt försvarssamarbete redan innan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina i SOTEU 2021, men mönstret blir ännu tydligare efter invasionen, vilket tyder på att säkerhetshotet förstärkt den europeiska identiteten samt att det instrumentella användandet av den som politiskt verktyg ökat i säkerhetsfrågor.

7.3 Säkerhetisering i EU

Ytterligare ett mönster som framträder i analysen är hur von der Leyen återkommande beskriver politiska utmaningar som avgörande för Europas framtid. Frågor som klimat, ekonomi, demokrati och försvar framställs inte enbart som sakpolitiska – de breddas, säkerhetiseras, till frågor om Europas säkerhet, självständighet och överlevnad. I linje med säkerhetiseringsteori beskriver von der Leyen exempelvis klimatet som “an existential issue for Europe” och talar om Europas behov av ett “independence moment”. Det sker en förskjutning där ordinarie politik laddas med säkerhetspolitisk betydelse. Det intressanta är däremot att säkerhetiseringen i denna EU-kontext inte främst handlar om undantagstillstånd eller akuta tvångsåtgärder, utan om att legitimera fördjupad samordning och institutionell handlingskraft på EU-nivå. När hoten beskrivs som gränsöverskridande framstår nationella lösningar som otillräckliga. Därmed blir gemensam europeisk politik inte bara ett alternativ bland flera, utan det mest rationella och ansvarstagande svaret. Säkerhetiseringen fungerar på

så sätt som en integrationsmotor: den skapar argument för att fler politikområden bör hanteras gemensamt.

Detta syns särskilt tydligt i hur ekonomiska och teknologiska frågor inramas. När von der Leyen beskriver tillgången till kritiska teknologier som både en fråga om europeisk suveränitet och nationell säkerhet breddas säkerhetsbegreppet. Industripolitik och konkurrenskraft blir då inte bara ekonomiska mål, utan villkor för Europas politiska handlingsfrihet. På liknande sätt kopplas energifrågan efter Rysslands invasion av Ukraina till självständighet, sårbarhet och strategisk autonomi. Detta innebär att ekonomisk integration och säkerhetspolitik alltmer flyter samman.

Samtidigt bör detta inte tolkas som att hoten endast är retoriska konstruktioner. Rysslands krig med tillhörande energiberoende, teknologiska sårbarheter och ekonomiska påtryckningar är i stor grad realistiska materiella förhållanden. Det konstruktivistiska och säkerhetiseringsteoretiska bidraget är snarare att visa hur dessa förhållanden ges politisk mening. Genom von der Leyens tal kopplas det till en berättelse om Europa som måste skydda sina värden, sina medborgare och sin framtida handlingsförmåga.

Säkerhetiseringen får därmed en tydlig politisk funktion. Den gör det möjligt att motivera gemensamma försvarssatsningar, industripolitiska åtgärder, energipolitisk omställning och demokratisk motståndskraft som delar av samma övergripande projekt: att stärka Europas självständighet. Diskussionen visar därför att säkerhetisering i von der Leyens tal inte endast handlar om att identifiera hot med sakpolitiska lösningar, utan att omvandla hoten till argument för ett mer handlingskraftigt och centraliserat EU.

7.4 Från fredsprojekt till skyddsobjekt

Ett sista tydligt resultat i analysen är att von der Leyens framställning av Europas förändrats över tid. Däremot handlar det inte om en fullständig brytning, utan snarare en förskjutning av vad den europeiska gemenskapen förväntas göra. Före Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina framställs EU framförallt som ett freds-, värde- och solidaritetsprojekt. Efter 2022 får samma identitet i högre grad karaktären av ett skyddsprojekt, där Europas måste försvara sina medborgare, sina värderingar, sin ekonomi och sin politiska handlingsförmåga.

I de tidigare talen används europeisk identitet främst för att motivera sammanhållning i mötet med gemensamma problem. Under Covid-19-pandemin framställs europeiskt agerande som ett uttryck för solidaritet och ansvar. På liknande sätt kopplas klimatpolitiken till Europas roll som global föregångare tillsammans eftersom den bygger på gemensamma värden och ett gemensamt ansvar. Den politiska funktionen är här framförallt att legitimera samordning, återhämtning och framtidsinriktade reformer.

Efter 2022 kommer en förändring där den europeiska identiteten tydligare kopplas till skydd och försvar. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina gör att frågan om vad Europa är allt oftare kopplas till vad Europa måste försvara sig mot. Det europeiska “vi:et” konstrueras i kontrast till ett ryskt “dem”, där Europa framställs som demokratiskt och fritt medan Ryssland framställs som autokratiskt och rättslöst. Identiteten blir därmed mer säkerhetspolitiskt laddad. Att försvara Ukraina, stärka EU:s försvarsförmåga och minska beroende av yttre aktörer framställs inte bara som strategiska intressen, utan för vad det innebär att vara europeisk. Denna utveckling syns också i hur begrepp som suveränitet och strategisk autonomi får större betydelse. Europa ska inte bara vara en gemenskap som främjar samarbete och demokrati, utan också en aktör som kan skydda dessa värden i en konfliktfylld omvärld. Därmed förändras den politiska funktionen hos den europeiska identiteten. Den används i högre grad för att motivera ett mer handlingskraftigt EU inom försvar, ekonomi och teknologi.

Detta innebär att EU:s klassiska självbild som fredsprojekt inte försvinner, men omtolkas. Fred framställs inte längre som något som enbart uppnås genom handel och samarbete, utan något som måste försvaras med kapacitet och beredskap. På så sätt rör sig von der Leyens retorik från ett Europa som framförallt ska förebygga konflikt genom enighet, till ett Europa som också måste kunna skydda sig självt i en värld där konflikt redan gjort sig närvarande. Den centrala förändringen över tid är därför inte att den europeiska identiteten blir politisk först efter 2022 – tvärtom har den politisk funktion genom hela perioden. Skillnaden snarare att identiteten efter 2022 får en mer defensiv och säkerhetspolitisk riktning. Europa beskrivs fortfarande som en värdegemenskap, men värdegemenskapen blir samtidigt ett skyddsobjekt: något som hotas, måste försvaras och därför kräver gemensam politisk handling. Detta gör att fördjupad integration, strategisk autonomi och försvarssamarbete framstår som den logiska fortsättningen på det europeiska projektet, inte som avsteg från det.

8 Slutsats

Studiens syfte har varit att undersöka hur Ursula von der Leyen använder europeisk identitet som ett politiskt instrument i relation till europeisk säkerhet under perioden 2019–2025. Studiens resultat visar att von der Leyen använder europeisk identitet som ett instrument genom att koppla samman ett europeiskt “vi” med gemensamma hot, gemensamma värden och gemensamma handlingskrav. Identiteten används för att legitimera att säkerhetspolitiska, ekonomiska och teknologiska utmaningar bör hanteras på EU-nivå. En ytterligare central poäng är inte bara *att* von der Leyen talar om europeisk identitet, utan att den används för att göra politisk handling nödvändig. Över tid sker en förskjutning från Europa som värde- och fredsprojekt till Europa som ett skyddsprojekt. Efter 2022 blir den europeiska identiteten tydligare kopplad till försvar, autonomi och säkerhet. En viktig nyans är däremot att denna förändring inte är ett totalt brott, redan före 2022 används europeisk identitet för att motivera gemensamt agerande, exempelvis under Covid-19-pandemin. Skillnaden är att identiteten efter Rysslands fullskaliga invasion får en mer uttalat säkerhetspolitisk funktion.

Resultatet stödjer den konstruktivistiska utgångspunkten att säkerhetshot inte endast existerar materiellt, utan också ges politisk mening genom språkbruk. Rysslands invasion är ett reellt hot, men von der Leyens tal visar hur detta hot tolkas genom en berättelse om europeiska värden, frihet och gemensamt ansvar. Studien visar också att säkerhetisering i EU-kontext inte nödvändigtvis handlar om undantagspolitik, utan ofta om att legitimera fördjupad integration och utvidgat handlingsutrymme för EU.

En möjlig konsekvens av denna retorik är att EU:s politiska projekt förändras. När allt fler frågor beskrivs som säkerhetsfrågor – ekonomi, energi, teknologi, demokrati och försvar – blir också argumenten för gemensamt EU-agerande starkare. Europeisk identitet fungerar då som en legitimerande resurs för ett mer geopolitiskt dynamiskt EU. Men, det innebär samtidigt att alternativa lösningar, i synnerhet nationella sådana, riskerar att framstå som mindre ansvarstagande, mindre europeiska. Identitetens enande funktion kan därmed också få en avgränsande politisk effekt.

Studien väcker därför en vidare fråga om den europeiska identitetens hållbarhet. I von der Leyens tal tycks identiteten få särskild kraft när den ställs mot yttre hot. Ryssland fungerar som en tydlig motbild som gör det lättare att definiera vad Europa är, genom att visa vad det inte är. Detta stärker som sagt den europeiska gemenskapen retoriskt, men innebär också en potentiell sårbarhet: huruvida den europeiska identiteten är som mest effektiv när den mobiliseras mot en fiende. Den politiska kraften blir beroende av kris, konflikt och yttre fiender. Om hotbilden förändras eller försvagas kan identiteten därför behöva grundas på positiva berättelser om gemenskap, ansvar och framtid, snarare än på kontrasten mot *den Andre*.

Samtidigt bör studiens resultat förstås mot bakgrund av dess avgränsningar. Eftersom materialet endast består av tal av von der Leyen, och ett begränsat antal sådana, kan resultaten inte generaliseras till all EU-kommunikation. Studien säger inte heller något om hur medlemsstater, medier eller medborgare faktiskt tar emot budskapet. Den visar snarare hur europeisk identitet konstrueras och används i en central EU-aktörs officiella retorik. Vidare forskning skulle därför kunna undersöka mottagandet av denna identitetsretorik, exempelvis genom att analysera nationella mediers rapportering, i vilken grad EU-medborgare identifierar sig som européer eller EU-medborgares attityder till EU:s säkerhetspolitiska utveckling. Det vore också fruktbart att jämföra kommissionens retorik med den av Europeiska rådet och Europaparlamentet, för att undersöka om samma identitetskonstruktion återkommer i fler EU-institutioner, och om det sker på samma sätt.

Sammanfattningsvis visar studien att von der Leyen tal inte bara handlar om att beskriva Europa, utan om att göra Europa politiskt handlingskraftigt. Genom att koppla samman gemensamma värden, yttre hot och krav på gemensamt ansvar får den europeiska identiteten en tydlig politisk funktion. Det blir ett sätt att göra EU-nivån till den naturliga arenan för att hantera vår tids stora säkerhetspolitiska utmaningar. Studien visar därmed hur ett europeiskt "vi" läggs fram och används för att skapa riktning och legitimitet. I von der Leyens retorik blir Europa inte ett fredsprojekt att minnas, utan ett skyddsprojekt att mobilisera – och det är just där identitetens politiska kraft framträder som tydligast. Den får både Europa att framstå som en gemenskap, och som ett svar: Europa som svar på Europas problem.

Referenser

Litteratur

Buzan, Barry, Ole Wæver och Jaap De Wilde. *Security: A new Framework for Analysis*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1998.

Ciută, Felix. "Narratives of Security: Strategy and Identity in the European Context." i *Discursive Constructions of Identity in European Politics*, red. Richard C. M. Mole, 190–207. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007.

Eriksson, Johan. "Konstruktivism." I *Internationella relationer*, red. Jakob Gustavsson och Jonas Tallberg, 99–113. Lund: Studentlitteratur, 2014.

Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Ann Towns och Lena Wängnerud. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 uppl. Stockholm: Wolters Kluwer, 2017.

Gehrke, Tobias. "EU Open Strategic Autonomy and the Trappings of Geoeconomics." *European Foreign Affairs Review* 27, Special Issue (2022): 61–78.

Gentles, Stephen J., Cathy Charles, Jenny Ploeg och Ann McKibbin. "Sampling in Qualitative Research: Insights from an Overview of the Methods Literature." *The Qualitative Report* 20, no. 11 (2015): 1772–1789.

Hauge, Jostein, Bruno Houtzager och Alessandro Julian Hörmann. "The New Economic Nationalism: Industrial Policy and National Security in the United States, China, and the European Union." *Geoforum* 166 (2025): 1–12.

Hough, Peter. *Understanding Global Security*. 4 uppl. Abingdon, Oxon: Routledge, 2018.

Kaelble, Hartmut. "Identification with Europe and Politicization of the EU since the 1980s." I *European Identity*, red. Jeffrey T. Checkel och Peter J. Katzenstein, 193–212. New York: Cambridge University Press, 2009.

Kivimaa, Paula och Hanna Entsaló. "Synergies and Tensions Between Decarbonisation, Security and Strategic Autonomy in EU Energy Policy." *Environmental Innovation and Societal Transitions* 59 (2026): 1–17.

Kolodziej, Edward A. *Security and International Relations*. New York: Cambridge University Press, 2005.

Miskimmon, Alister, Ben O'Loughlin och Laura Roselle. "Strategic Narrative: 21st Century Diplomatic Statecraft." *Revista Mexicana de Política Exterior* 113 (2018): 1–19.

Mole, Richard C. M. och Felix Ciută. "Conclusion: Revisiting Discourse, Identity and 'Europe'." I *Discursive Constructions of Identity in European Politics*, red. Richard C. M. Mole, 208–212. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007.

Mole, Richard C. M. "Talking Security? The Discourse of European Identity in the Baltic States." I *Discursive Constructions of Identity in European Politics*, red. Richard C. M. Mole, 149–169. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007.

Müller, Philipp, Piotr Slominski och Wolfgang Sagmeister. "Supranational Self-Empowerment Through Bricolage: The Role of the European Commission in EU Security and Defence." *Journal of Common Market Studies* 62, no. 6 (2024): 1672–1691.

O'Connor, Clíodhna och Helene Joffe. "Intercoder Reliability in Qualitative Research: Debates and Practical Guidelines." *International Journal of Qualitative Methods* 19 (2020): 1–13.

Pishchikova, Kateryna. "European Identity Construction After the Russian Full-Scale Invasion of Ukraine: Dialogic (Re)construction of Self and Others." *Journal of Common Market Studies* 63, no. 5. (2025): 1571–1593.

Risse, Thomas. *A Community of Europeans? Transnational Identities and Public Spheres*. Ithaca: Cornell University Press, 2010.

Shore, Chris. *Building Europe: The Cultural Politics of European Integration*. Hoboken: Routledge, 2000.

Teorell, Jan och Torsten Svensson. *Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber, 2007.

Wendt, Alexander. "Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics." *International Organization* 46, no. 2 (1992): 391–425.

Övriga källor

Council of the European Union. "A Strategic Compass for Security and Defence: For a European Union that Protects Its Citizens, Values and Interests and Contributes to International Peace and Security." Bryssel, 21 mars 2022.
https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf

Europaparlamentet. "Fördraget om Europeiska unionen/Maastrichtfördraget." U.å.
<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sv/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>

European Commission and High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. *Joint Communication to the European Parliament, the European Council and the Council on European Economic Security Strategy*. JOIN(2023) 20 final. Bryssel, 20 juni 2023. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10919-2023-INIT/en/pdf>

von der Leyen, Ursula. "Statement by President von der Leyen at the joint press conference with President Costa following the meeting of the European Council of March 2026." European Commission, 19 mars 2026.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_26_663

Empiriskt material:

von der Leyen, Ursula. "Speech by President-elect von der Leyen in the European Parliament Plenary on the occasion of the presentation of her College of Commissioners and their programme." European Commission, 27 november 2019.

https://enlargement.ec.europa.eu/news/speech-president-elect-von-der-leyen-european-parliament-plenary-occasion-presentation-her-college-2019-11-27_en

von der Leyen, Ursula. "Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on the European coordinated response to the COVID-19 outbreak." European Commission, 26 mars 2020.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_20_532

von der Leyen, Ursula. "2020 State of the Union Address." European Commission, 16 september 2020.

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/state-union/state-union-2020_en

von der Leyen, Ursula. "2021 State of the Union Address." European Commission, 15 september 2021.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_21_4701

von der Leyen, Ursula. "Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on the Russian aggression against Ukraine." European Commission, 1 mars 2022.

https://cyprus.representation.ec.europa.eu/news/speech-president-von-der-leyen-european-parliament-plenary-russian-aggression-against-ukraine-2022-03-01_en

von der Leyen, Ursula. "2022 State of the Union Address." European Commission, 14 september 2022.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_22_5493

von der Leyen, Ursula. "2023 State of the Union Address." European Commission, 13 september 2023.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_4426

von der Leyen, Ursula. "Speech by President von der Leyen at the EP Plenary debate on the despicable terrorist attacks by Hamas against Israel, Israel's right to defend itself in line with humanitarian and international law and the humanitarian situation in Gaza."

European Commission, 18 oktober 2023.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_5069

von der Leyen, Ursula. "Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary on the need for unwavering EU support for Ukraine, after two years of Russia's war of aggression against Ukraine." European Commission, 6 februari 2024.

https://enlargement.ec.europa.eu/news/speech-president-von-der-leyen-european-parliament-plenary-need-unwavering-eu-support-ukraine-after-2024-02-06_en

von der Leyen, Ursula. "Statement at the European Parliament Plenary by President Ursula von der Leyen, candidate for a second mandate 2024-2029." European Commission, 18 juli 2024.

https://enlargement.ec.europa.eu/news/statement-european-parliament-plenary-president-ursula-von-der-leyen-candidate-second-mandate-2024-2024-07-18_en

von der Leyen, Ursula. "2025 State of the Union Address." European Commission, 10 september 2025.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ov/SPEECH_25_2053